

Závěr

Ze statistických přehledů vyplývá, že trestný čin opilství není příliš rozšířený. Přesto se při jeho řešení mohou vyskytnout zajímavé otázky.

Obecně je nepřičetnost pachatele považována za důvod k vyloučení jeho trestní odpovědnosti. V některých případech to ale neplatí. Společnost vnímá situace, kdy je pachatel nepřičetný bez svého přičinění, a situace, kdy se do stavu nepřičetnosti přivede například užíváním návykových látek, jako rozdílné. Je možné konstatovat, že užívání návykových látek je vnímáno jako činnost nepřijatelná. Proto se jeví rozlišení zaviněného a nezaviněného stavu nepřičetnosti jako oprávněné. Na závěr je tak třeba znovu upozornit na rozlišení nepřičetnosti způsobené návykovými látkami ve smyslu § 130 trestního zákona od nepřičetnosti zapříčiněné duševní nemocí. Abychom mohli tyto dvě situace rozlišit, musíme konstatovat, že přivedení se do stavu nepřičetnosti (ať již intoxikací nebo dlouhodobým zneužíváním těchto látek) je společensky nepřijatelné, naproti tomu, osoby trpící, nutno podotknout, že nezaviněnou duševní poruchou, zpravidla společnost pro jejich stav neodsuzuje.

Vzniká tak otázka, jak vyřešit otázku střetu principu odpovědnosti za zavinění a rozdílu mezi obecnou a zaviněnou nepřičetností. K tomu se navíc přidává skutečnost, že byť ve stavu nepřičetnosti, porušil pachatel zájem chráněný společností. Domnívám se, že je na místě vyvodit trestní odpovědnost pachatele za čin spáchaný v zaviněné nepřičetnosti. Hlavním argumentem je pro mě porušení zájmu chráněného společností ve společensky nepřijatelném duševním stavu pachatele.

Koncepce plné trestní odpovědnosti odpovídá nejlépe požadavku ochrany společnosti. Jejím nedostatkem je skutečnost, že nerespektuje absenci zavinění u pachatele. Tento nedostatek je podle mého názoru podstatný. Tato koncepce totiž nečiní rozdíl mezi pachatelem, který zaujal vnitřní postoj k možnosti spáchání trestného činu v důsledku svého jednání, a toho, který jej nezaujal.

Koncepce trestání stavu nepřičetnosti je veskrze nedokonalá. Zájmem společnosti není totiž trestat stav nepřičetnosti (ať již samostatně nebo ve spojení se spácháním činu jinak trestného), ale právě protiprávní jednání ve stavu nepřičetnosti.

Třetí možností je koncepce „Rauschdeliktu“. K této koncepci se přiklonila i česká právní úprava v ustanovení § 360 odst. 1 trestního zákona. Především je nutné konstatovat, že při použití ustanovení § 360 odst. 1 trestního zákona lze odpovědnost pachatele vyvodit bez

větších komplikací. Orgány činné v trestním řízení musí jen prokázat, že pachatel se přivedl zaviněně do stavu nepřičetnosti a že v tomto stavu spáchal protiprávní jednání. Podoba právní úpravy je v těchto případech výsledkem kompromisu mezi respektováním zásady odpovědnosti za zavinění a mezi potřebou ochrany společnosti. Další otázkou zůstává vztah přivedení se do stavu nepřičetnosti a spácháním protiprávního jednání v tomto stavu. Přísně vzato není možné konstatovat, že mezi těmito dvěma částmi skutkové podstaty existuje vztah příčinné souvislosti. Lze ale využít toho, že určitý vztah mezi nimi existuje. Tento vztah je možné označit jako souvislost.

Ustanovení § 360 odst. 2 trestního zákona se zabývá situacemi, kdy pachatel již při přivedení se do stavu nepřičetnosti zaujímá ke spáchání protiprávního jednání v tomto stavu nějaký psychický vztah. Při řešení těchto situací se využívá institutů *actio libera in causa dolosa* a *actio libera in causa culposa*. Tyto instituty umožňují vyvodit trestní odpovědnost pachatele tak, jako by spáchal trestný čin ve stavu přičetnosti. *Actio libera in causa dolosa* se použije, jestliže se pachatel přivedl do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin. *Actio libera in causa culposa* se použije v případě, kdy si je pachatel vědom možnosti, že mu stav nepřičetnosti umožní porušit právem chráněný zájem. Lze tedy konstatovat, že *dolozní actio* se použije u úmyslných trestných činů a *kulpózní actio* u nedbalostních trestných činů.

Obě *actiones* by nebylo nutné podle některých autorů výslovně zakotvit v trestním zákoně, jejich zakotvení však lépe odpovídá trestněprávní zásadě *nullum crimen sine lege scripta* a pomáhá laické veřejnosti dostat do povědomí danou problematiku.

Primárně by se společnost měla zejména snažit o to, aby problémů způsobených v souvislosti se zneužíváním návykových látek ubývalo, aby byly důsledně dodržovány zákazy související s distribucí těchto látek a jejich porušování bylo důsledně potíráno.